

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1996

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

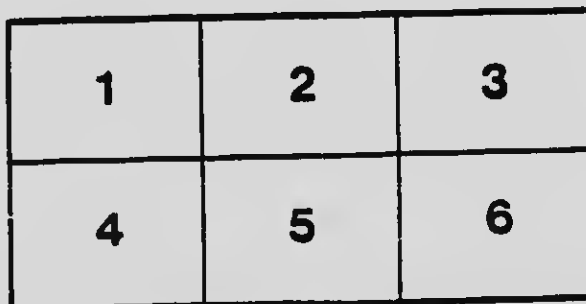
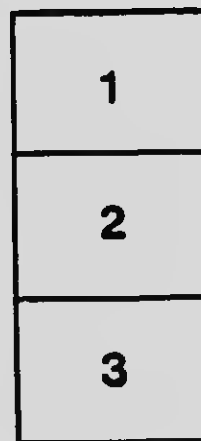
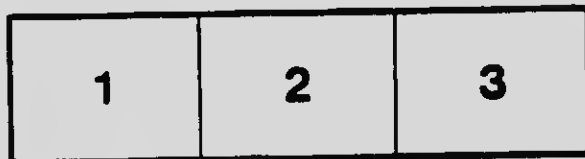
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

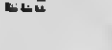
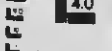
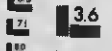
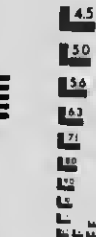
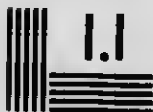
Les exemplaires originaux dont le contenu sur papier est imprimé sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

Бібліотека: „Новий Сьвіт.” Ч. 6.

РОБІТНИЧА ЧИТАНКА

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди
з друкарні „Новий Сьвіт”.

Друкарня „Новий Свiт”

виконує

всі друкарські роботи, як: оголошеня, тiкети, запрошеня на весiля i бали; коверти, вiзитовi картки, книжки i т. п. гарно, солидно i точно по умиркованих цiнах. i
Замовленє в провiдцi виконує сейчас.

Друкує в слiдуючих мовах:

українськiй, англiйськiй, польськiй, росси-
ськiй єврейськiй, французькiй i т. п.

З роботов заходiть на 173 CLARKE ST. в Монтреалi.

Письма шлiть на адресу:

Nowyj Swit

BOX 1051

MONTREAL, QUE

Вже вийшла лiста страт

виказ равених, забитих i взятих до неволи
пiсля анальфабети i регiменту

Русинiв i Полякiв

видана через австрийське мiнiстерство вiйни
у Вiднi.

Книга обiймає 300 стор. друку.

ЦIНА 50 цт.

Потрiбно агентiв.

Рабат великий.

Пишiть на адресу:

A. GRUSZCZAK, 124 — 1 Ave., New York, N. Y.

Бібліотека: „Новий Світ.” Ч. 6.

*Дана на Бібліотека
Іматіа Комачаньского.*

РОБІТНИЧА ≡≡≡

≡≡≡ **ЧИТАНКА**

National Library
of Canada

Bibliothèque nationale
du Canada

Монтреал, 1915. — Накладом Ів. Гниди.
З друкарні „Новий Світ”.

HX 107

R 6

c. 2

v. 1

Бібліотека „Новий Світ”

популярно-наукове видавництво, яке познайомлює читачів з найповітнішими поступами науки та містить твори красної літератури.

БІБЛІОТЕКА „НОВИЙ СВІТ”

виходить неперіодично.

До тепер вийшли ось такі книжочки:

Ч. 1. Червоний Кобзар, (збірник найкрасших робітничих пісень і поезій)	10
Ч. 2. Е. Гуцайло: Кінець Світа	10
Ч. 3. Наш Прометей. З нагоди сотих уродни Т. Шевченка. Збірка статей: З 5 образками.	10
Ч. 4. Червоний Кобзар, друга збірка найкрасших робітничих пісень і поезій (з 3 образками)	10
Ч. 5. Давид Едельштат — М. Подолянин: Американський Робітник. Сценічна картина з американського робітничого життя, в трох відслонах.	10
Ч. 6. Робітнича Читанка	15
Календар „Новий Світ” на рік 1915	15

*

Е. Гуцайло: Чого хотять соц.-демократи	10
К. Вільний: Вода в природі	5
В. Левинський: Хто такі Українські соц.-дем.	5
Ю. Дебс: Куди ми йдемо?	10
Демократична Республіка	5
Гей хто Русин допоможіть	5
Скритий ворог	5
Листи до писаня: До Товариша, Родичів, знайомих і т. п., з віршами прикрашені цвітами (12)	35

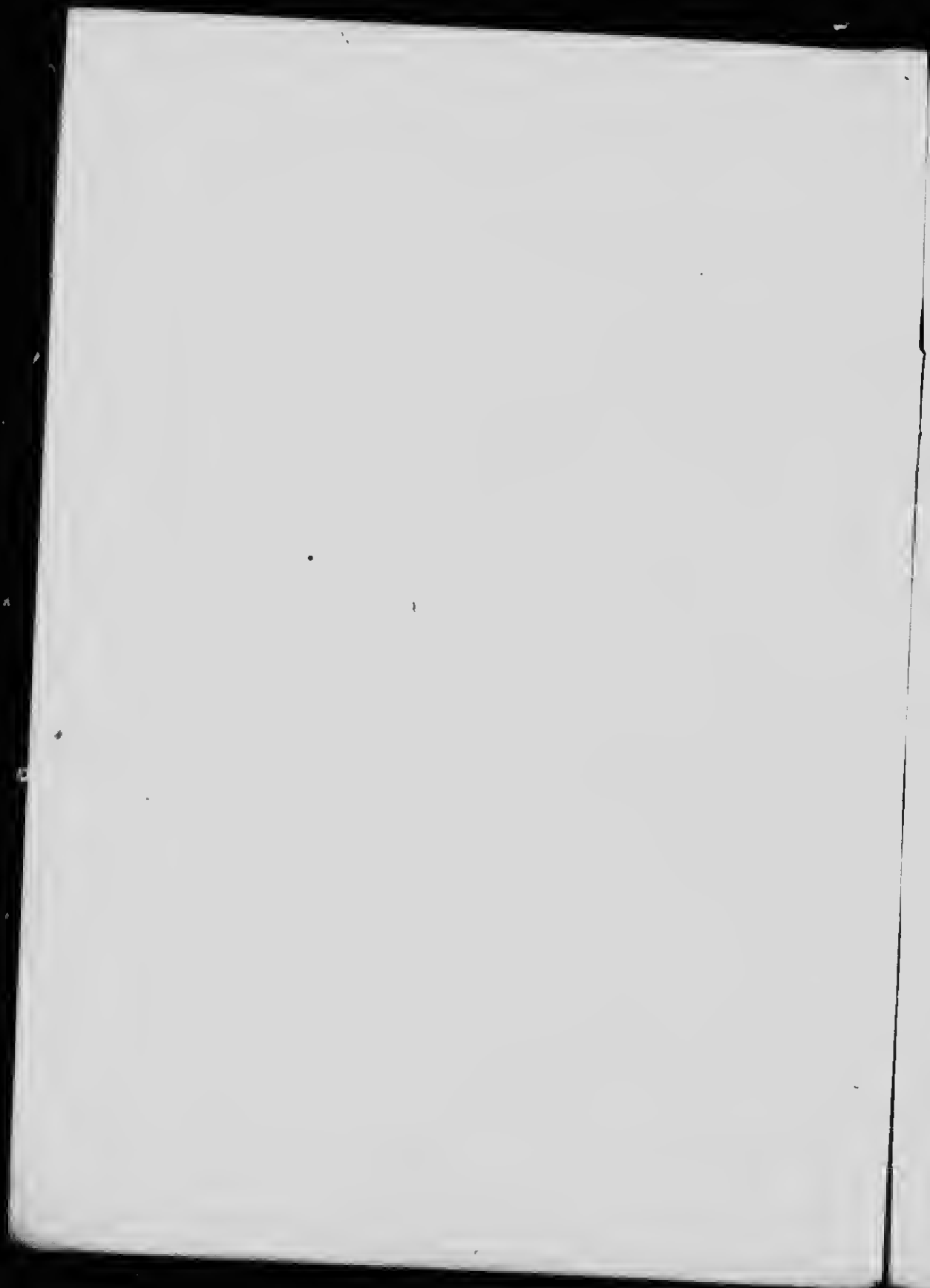
Гроші і письма пошліть на адресу:

NOUVEAU SWIT

Box 1051, Montreal, Que., Canada.

ЗМІСТ.

	Стор.
Бориско Дамян:	
Пролетар.	5
Що коштує війни?	29
Соціалізм а війна.	32
Женщина за соціалізму.	39
Гнида Іван:	
Рай і нею в Америці.	23
Лярзен Вернер Петер:	
Чорт і піп.	41
Микуляк Яків:	
Наслідник Христа.	45
Почтар Олекса:	
Вечер в Станіславові.	46
Десять зповідий капіталу.	10
Кляси проти кляси.	12
Читай сам і другому розкажи.	14
Молитви.	15
Робітничя зброя.	19
Війна.	29
Чого хочемо.	37
Нова Мораль.	38
З канадійської господарки.	51

Дамян Бориско.

Пролетар.

1. Пролетарем я зову чоловіка, що в його душі ще не згасла надія на нужду.
2. Пролетар працює тяжко, терпить много, думає мало, говорить безладно, молить ся до богів, проклинає людей і вмирає задоволений, що вже раз скінчило ся його бідованє.
3. Чудові є відносини між богатими капіталістами і бідними пролетарями: погорда для бідного, ненависть для богача зливають ся в одну невольну атмосферу, що затроєє лихого і вбиває доброго.
4. Пролетар є звичайно дуже побожний; побожність заступає в нього думанє, до якого він не звик.
5. Житє пролетаря є подібним до душі біблійного грішника: будучність для обох не має нічо доброго на складі.
6. Жена пролетаря — се несвідомо мучениця за житє і його закони.

7. Пролетарські діти бавлять ся в поросі на кам'яних улицах; діти капіталістів пустують на зеленій мураві в тіни кріслатих дерев парку.

8. Сьвятим мучеником пролетар не є, хоч мучить ся і тернить много. Сьвяті і герої теріли в боротьбі за нові, деколи навіть і гарні ідсі — а пролетар горює, бо не думає, бо темний.

9. В своїй безнадійности пролетар говорить, що „там добре, де нас нема“ — і воно справді так. Де нема пролетарів, там є богачі, там всього подостатком і добре там.

10. Пролетареви до щастя потрібні є три річи: робота, шинок і церков; як що й се його не вдоволяє, так він або хорий, або — соціяліст!

11. Каже „Містер Дулі“: — Пролетарі всіх країн — які ви дивовижні! Не маєте нічого до втрати, лишень ваші мізки, та й тих у вас не має!

12. Найбільшим ворогом багатого є недуга; пролетар-же більш усього боїть ся голоду. А як і загостить до нього недуга, то звичайно зараз і лікаря веде з собою — стару смерть з косою.

13. Пролетар є дуже ощадний; складає і щадить свої витерті центи ціле життя, а як не належить до якого „союзу“ то й поховати нема його за що, коли умре.

14. У класово свідомого пролетаря є два вороги: один темний, а другий ясний. Темний, несвідомий брат-пролетар і золотом сяючий капіталіст з своїми сірими прихвостнями, що творять так звану середню класу суспільства.

15. Ані як жити, ані як умирати — не знає пролетар. Не думаючи, живе в неволі робочим волом і вмирас з ягнячою терпелістю, не показавши ніколи міцних зубів своїм гнобителям, хіба що вгриз ними деколи такого-ж, як і сам, нуждаря.

16. Пролетар мешкає в чужій хаті, працює в чужій робітні, ходить по чужій землі, думає чужими думками, вірить чужим вигадкам — а своїм може назвати тільки неволю і злидні.

17. Пролетар не думає, бо не читає; а не читаючи, то й думати не має про що.

18. Капіталіст без гроший, пролетар без здоровля — оба пропащі люди, добрі хіба для погребника.

19. Не один, а два „божих агнів“:

Христос, обтяжений гріхами світа і пролетар, обтяжений гріхами капіталізму. Він вірить в Христа і жаліє його, а віри у себе самого не має; через те і двигач: гріхи капіталізму, не жалуваний і погорджуваний людьми і богами.

20. Правди не любить ніхто: капіталіст не любить її, бо вона будить в ньому сумління; а пролетар відвертаєть ся відньої, бо нема у ній нічого чудесного, незрозумілого і нерозумного.

21 Пролетар родить ся без віри і вмарає без віри; а як у протягу життя і вірив у всяку дивовижу, то тільки з невіжества, цікавості і страху.

22. Пролетар є цитриною в руках капіталіста; виссе і видушуть капіталіст з нього всі житєві соки, всю його робочу силу, а там і кине напів мертвого геть від себе.

23. Пролетар працює не в надії на гаразд в будучности, а працює зі страху перед голодом в теперішности.

24. Капіталіст учить своїх дітей як жити, а пролетар своїх, як заробити на нужденне животінє.

25. Пролетар повинен бути соціалістою — вже хочби й тому, що не може ста-

ти капіталістою; а чимось бути муєть, се-ли хоче звати ся чоловіком.

26. Пролетар не був-би таким біднягою, якби не роздавав своїого добра панам і попам. Панама дас, бо муєть, а попам бо темний

27. Пролетар. як зазулька — своїого гнізда не має.

28. Після обчислення вчених, то пере-сїчний вік пролетаря виноєть трийцять пять років. Других 35 висав з пролетарською кровю опир капіталізму.

29. Дехто з пролетарів думас, що працюючи, доробить ся по часї чогось. Сей пролетарський „доробок“ являєть ся звичайно у формі злиднів, калїцтва і передвчасної гробової дошки.

30. Родинне житє у пролетаря не дуже щасливе і без бійки не обходить ся. Удари падуєть звичайно в такім порядку: біда бе пролетаря, він сердить ся і бе жену, а ся-ж знов відбивас се на малих пролетарчуках.

*) **Увага:** Ні, друже, пролетар се не соціалїст; він тільки повинен ним бути, як хоче станути на висшій уривини в житю вольним культурним чоловіком. Пролетарїят се кляса робітнича, ся найнижша верства в людській суспільности, для якої поза соціалїзмом нема спасеня.

Десять заповідей капіталу.

1. Я Бог твій і Пан, що випровадив тебе з царства свободи й кинув у рабство. Не сьмієш мати інших богів крім мене.

2. Не старайся о богацтва, ні по образу й подобі тих, що в небесах над нами, ні тих, що в глибині вод під нами, хіба що з того вийди користь для мене.

Ти раб мій, а я капіталіст, всеспільний Владика твій. Я пильно уважаю, щоби убожество батьків було наслідством їх дітей і щоби кожде покоління видавало богацтво для мене.

Я покровитель тисячів хуліганів, яких серця переповнені любовю до мене і які помагають мені дерти з тебе сім шкір.

3. Не пробуй навіть старати ся о що небудь для себе, бо я не пропущу нікому, хто намагав би ся до того, хоч би й без успіху.

4. Памятай на дні робочі й проводи їх так, як я, капіталіст, того забажаю. За непослух я строго караю.

Пять днів маєш працювати для мене,

шестий для себе, а сьмий день нехай буде тобі відпочинком, щоби ти набрав сили до дальшої праці для мене, Бога й Пана твого. Того дня ні ти, ні жінка твоя, ні діти твої не сьміють нічого робити, щоби з тим більшою енергією забрати ся до роботи для мене з новим тижнем. Лише тим, що услужують мені та забавляють мене, нехай буде вільно працювати й у недільні дні.

5. Шапуй і слухай наставників й підприємців моїх, так, щоби дні твого життя були їм на службу, а мені на пожиток,

6. Убивай, коли мені того потрібно.

7. Жінку й дочки твої маєш дати для заспокоєня моїх похотий.

8. Не кради, бо се право належить тільки одному месії, твому Господу й Богу — капіталістови.

9. Роби ложні доноси на ближнього твого, як тільки він є соціяліст.

10. Не пожадай нічого з того, що твоїми руками твоїми. Не пожадай землі, на котрій ти родив ся, ні вьсього добра, на котре складала ся праця твоїх попередників, ні богацтва і майна богатих — словом, не пожадай нічого того, що є власністю капіталу.

Кляса проти кляси.

Не соціялісти ділять людей на кляси. Капіталізм ділить людей на кляси! Соціялісти лише признають, що люди є поділені на кляси. Соціялісти лише визнають другим, що є боротьба кляс, і що робітнича кляса має побідити клясу капіталістичну через заведення соціялістичного ладу.

Соціялістичний рух є оснований на боротьбі кляс, то є кляси робітничої з клясою капіталістичною.

Дехто не любить вислугу „боротьба кляс“, про який в давні часи не чувано. Вони воліли би, щоби не було клясової боротьби; але ми мусимо рахувати ся з фактами а не з бажаннями. А кляси існують, помимо того, що ми не бажали-б щоби вони існували.

Ми не знесемо кляс тим, що замкнемо очі і з'ігнуємо їх існуваня. Ні. Одинокий спосіб знищення кляс є, аби сильніша кляса пожерла слабшу.

На щож сі кляси?

Кляса капіталістична живе з везиску

кляси робітничої. Головним інтересом капіталістичної кляси є підтримувати капіталістичний лад і далі знанекувати робітників.

Кляса робітнича живе з того, що продає себе капіталістам. Головним інтересом робітничої кляси є визволити себе з неволі капіталістичної а завести лад соціалістичний, де не буде визнеку, але кожний дістане повинні продукт своєї праці.

Інтереси обох кляс є прямо противні собі. Згода між ними абсолютно неможлива. Боротьба єя неминуча і тому інтересом робітничої кляси є скинути тягар капіталізму зі своїх плечий. В єйї боротьбі робітники не мають нічо до страчення крім кайдан, а до здобутя цілий євіт.

Соціалізм є в інтересі більшости. Люди повинні голосувати нієля свого інтересу. В інтересі селян, маломіщан і робітників є голосувати за соціалізмом.

Боротьба кляс буде продовжати єя поки ми її не виграємо, поки не знесемо економічної неволі, котра єпричинює боротьбу кляс.

Читай сам і другому розкажи!

Соціалісти се переважно люди вбогі, робітники в місті й на селі, що належать до пролетаріату і боронять цілої своєї убогої кляси перед неволею, гнетом і визиском. Вони те скликають робітників, проповідують і навчають їх, еднають і ведуть боротьбу о ліпшу будучину.

Робітники є скалою, на якій буде устроена церква будучини.

Ми ті люди, що будують церкви і фабрики, кують кайдани і гроші; ми та жива сила, що кормить і забавляє всіх від пеленок до гробу. Ми завсігди і всюди перші в роботі, а на останнім місці в життю.

В містах стоять храми наповнені золотом і сріблом богу непотрібним, а на сходах храмів дряжать бідні, даремно очікуючи, коли всунуть їм в руку малу, мідяну монету.

Робітнича газета і книжочки, се наша найліпша зброя! Хто ширить соціалістичні газети і книжочки, сей приготує ґрунт до побіди в боротьбі працюючого люду за його права. Ширіть проте книжочки бібліотеки „Новий Світ"! Се ваш найсвятійший обовязок!

МОЛИТВИ.

Телефонічна розмова*)
(Після Рудольфа Франца)

- Тут Господь Бог. А хто там?
- Тут кайзер з Берліна!
- Чого бажаєш собі?
- Прошу о перемогу у війні проти царя з Петрограду.
- Гм! Побачу ще, що треба буде зробити. Якій близькій обставині?
- Цар вже від 100 років держить в своїх руках Польщу. Порядно її спліндував а при тім збогатив ся.
- Так, то такі ви, драбуги. Щож далі?
- І я теж хотівби збогатити ся. Тому я вже зробив, що він мене перший обидив...
- Алеж ти добре зіленько...
- Так є. Таж бачиш, що з тобою отверто поступаю. Поробив я таке, щоб стати тут яко обиджений. З огляду на мою честь, не відмов мені, милий Боже, помочи. Війна може в кожній хвилі розпочати ся.

*) „Молитви“ після Рудольфа Франца — се знаменита сатира на держави, що ведуть кроваві війни та просять Бога о поміч. Подані они читачам після інтерпіляції соц. дем. послів, внесеної дня 3 липня 1909 на 40 засіданню в австрійським парламенти.

— Насамперед мушу вислухати царя, бо хочу знати, як він цілу справу представить.

— Як віддаш мені Польщу, то скажу вибудувати десять нових церков, дам попам висші платні та подвою години релігії в народних школах.

— О се не ходить, мій любий.

— Отже все гаразд, о Боже неба і землі?

— Ще не знаю! Кінець..!

*

— Вже знає хтось? Щож то за видзволюване через цілий день до пізної ночі! Бажав би я собі дуже, щоби не було тих бездротних телефонів...

— Тут Господь Бог!

— Тут цар з Петрограду!

— Ага! Вже я чув. О щож тобі ходить?

— Через сто років пробую я нести культуру в Польщу та хочу поширити божу віру.

— Сплачує ся се?

— О ні, Господи! Мушу до сего ще свій гріш докладати. Але тут приходить злодій, кайзер з Берліна і хоче знищити оwoчі моєї праці.

— А то опришок:

— Так. Він нищить всі зера віри. Що я засіяв в серцях дикунів працею місіонарів, та все те хоче той харциз змести з лица землі!

— Чи ти сам, царю, при телефоні, чи твій надворний проповідник?

— Схлібляєш мені, коханий Боже! Але я є сам.

— Гм..

— Щож отже стане ся? Чи можу числити на побіду над кайзером?

— Побачу.

Властиво він заслугує на те, аби при тім ще дещо стратив, приміром Шлеск?

— Чи хочеш і там, царю, піти зі своїми місіонарами?

— Та певно! Подумай тільки, що там нема ще ні одної православної церкви!

— Добре! Побачу, як прийде ся зробити.. Кінець..!

*

— Знова? Тут Господь Бог! Щож се таке, сьнів?

— Хорони і заступи німецьку країну, Господи!

— Чув вже пераз. Кінець..!

*

— Ага, знов хтось, Тут Господь Бог!

— Всемогучий Боже!

— Ага, то православні.

— ...хорони сьвяту Русь, імператора і все військо його на воді, на суші і в повітрію...

— Кінець!

*

— Брр!

— Тут фірма імпорту збіжа в Прусах.

— Що хочете?

— Просимо, милий Боже, зроби так, щоби наш кайзер програв. При знижці цінних паперів на біржі все вложили в папери...

— Кінець...!

*

— Брр!
 — Тут Господь Бог!
 — Тут Глупов і Темняков, російське експортне товариство!

— Чим ви торгуєте?

— Водкою.

— А чого бажаєте?

— Просимо, о Всевишній, пошли нашому цареві перемогу!

— Щоби ви могли і далі залити своєю брагою Польщу! Кінець!

*

— Брр!
 — Тут Господь Бог!
 — Тут цар Микола! Господи Боже, коли не віднесу перемоги, я пропаю! Мій трон вже й так хитає ся. Цар з Відня помагає кайзерови.
 -- Кінець...!

*

— Брр!
 — Хто там?
 — Тут кайзер з Берліна! Я мушу перемогти всемогутній Боже! Не зашкодить одначе, як при тім згинє мільон або два моїх підданих. Нарід хоче спусту крові. Має він і троха революційних забаганок... Перемогна війна піднесе назад вітчину. Всемогутній Боже, благаємо тебе усердно... Вислухай нас, о Господи!

— Я-ж слухаю...

— Нехай твій меч, паде на карки московської

дичи! Хорони справедливість і правду, чесноту і...
— Кінець...!

*

— Тут Господь Бог!
— Тут цар Микола...!
— Кінець!!!
— Господи!...
— Кінець!!! Не хочу вже про ніщо чути!
Стріляйте ся, мордуйте ся, а як скінчете, то піш-
лю моїх хвостатих і рогатих ангелів, щоби поз-
бирали ваші кровожадні душі і кинули во тьму
кромішну, -- ви чортівське насіне!

Заложене найменшого робітничого
кружка буде для будучого історика важній-
шою хвилиною, чім день битви під Садовою.

*

Житє є найліпшим агітатором.

Робітнича збруя.

В житю суспільства велику ролю грає
література. Земля закрита нині купами дру-
кованого паперу; газета стала агітатором і
посередником між людьми у всіх культур-
них народів. Вона вістить, учить, радить,
оголошує; без часописі, без книжки чоловік

письменний не може обійти ся.

Та відповідно до поділу суспільства на класи, також і газети рижнять ся між собою, позаяк література є образом людських думок і діл. Кожда класа в суспільстві задивляється на жите зі становища своїх інтересів матерьяльних і в їх світлі формує свої ідеали і стремління. І се відбиває ся в літературі, надає їй відрубні прикмети і вартість моральну.

Цілею преси клерикальної, приміром, є побожність, скриванє дійсної правди в релігійній мраці, завертанє пролетаріяту з дороги хліба, на дорогу молитви і посту. Преса буржуїв і капіталістів любить ся в ідеалах самолюбства і баламутить робітників патріотизмом та вмавляє в них, що нема клас, що всім треба стреміти до „суспільної гармонії.” Вона кличе до робітника: „Друже, що ти се верзиш про якусь класову боротьбу? Чи не бачиш, що ми всі рівні діти одного Бога і одної вітчизни, що ми всі брати? Тож свій до свого — обнімімо ся!”

Се ті лицеміри, що в одній руці тримають хрест, в другій кровавий меч і сьпівають „Слава во вишних Богу...” і цьку-

ють на Жидів і Нігрів і агітують за грішми на церков, мілітаризм і війну. А звуть себе християнами, проповідують любов ближнього, всілякі заповіді божі і церковні, що між ними є тажож заповідь „Не убій”.

Зовсім иньшої думки і науки стрічають нас в літературі соціалістичній; вона демаскує фарисеїв і надутих „патріотів” та відкриває лихо і його причини. Соціалістична газета не зве **братом** злодія і приятелем ворога, а називає по **імені** кожного чоловіка і кожду річ. „Нема згоди між гнобителями і гнобленими!” — **кличе** преса соціалістична. „Нема любови між богатим працедавцем а убогим робітником, між гордим паном а погорджуваним невольником — нема любови між правдою а кривдою!

Нужденним є жите пролстаря! Лихим є капіталістичний лад, бо сльози вдів і спирт зрошують його, бо він стоїть на кривді і визискує багатство нової маси!”

Таке читаємо в писаннях соціалістів, так вони накликають робітників до клясової єдності і борби о краще завтра. Світло правди, переслідуване і закриване довгі віки, виходить тепер на верх і проганяє з людських умів старі брехливі ідеали та

творить новий світ братерства і волі.

Література соціалістична переорює ниву людської думки і засіває на ній зерно нових ідей, розумних і світлих поглядів на життя та правдивого розуміння відносин між людиною і природою. Соціалізм бореться з темнотою, бо лиш при її помочи капіталізм тримає пролетарів в неволі. Тому розумний робітник не буде шукати правди і освіти в літературі попів і буржуїв та не буде читати книжок і газет ворожих соціалізму. Він знає, що сьогодні лиш соціалістична література є ревником і оборонцем інтересів робітника.

Отже, товариші, пора нам перестати затемнювати себе письмами ворогів соціалізму і ми уживаймо вільної хвилі на читанні літератури соціалістичної, соціалістичних книжок, часописей і видавництв, як книжочки і календар „Нового Світа” — читаймо і ширім їх серед нашої робітничої класи, бо вони є сьогодні єдиною зброєю пролетаріату. А слово написане є найсильнішою зброєю в світі, сильнішою від багнетів і гармат капіталізму. Уживаймо сеї зброї — а перемога наша!

(З часописі „Dziennik Ludowy” переказ Д. Б.)

Ів. Гнида.

Рай і пекло в Америці.

В 1492 р. Х. Колумб з іспанськими кораблями переплив Антлянтийський океан і відкрив нову країну, що П опісля названо Америкою.

В початках заселене Америки йшло дуже поволи. Вздовж берегів осідали фабриканти, купці і лихварі. Деякі з тих купців провадили торгівлю невільниками. Глубину краю оселявали фармері і мисливці.

Суспільні порядки формували ся у них на старокраєвий лад і біднійші були під властю богатших.

Цілі столітя в Америці велись кроваві бунти, революції і війни о пановане.

В тих часах у богачів були чорні невільники, які працювали на них і були їх властністю, наче товарина.

В 19-м століттю почав і в Америці розвивати ся капіталізм. По одні стороні почали рости міліони, а по другій визиск і нужда. Дійшло до того, що Америка стала найбільшим краєм капіталістичного розвитку і визиску кляси робітничої.

Слідуючі числа всказують наглядно, як

взростав капіталізм в Америці.

В 1845 р. в Філяндельфії було 10 міліонерів а в 1892 р. було вже 200. В Нью Йорку в 1855 р. було 28 міліонерів а в 1892 р. було вже 2.000.

В тім часі весь капітал в Зл. Державах один автор обчислив на \$13828 міліонів. Капітал всіх иньших держав вносив тоді \$19782 міліонів.

Нині маєток одного Ракефелера сягає суми одного мільярда дол. Се рівняє ся сумі контрибуції, котру Франція в 1871 р. заплатила Італії.

Міліони і нужда.

Зомбарт розказує, що в Зл. Державах в роках середного добробиту число людей, які не мають даху над головою, поживи і убраня доходить до 10,000,000 мільонів; з них 4 мільони є правдивими жебраками.

В Менгеттеї, головній часті Нью Йорку в 1902 р., тоє в добрий рік, 60,463 родин було викинути на вулиці з мешкань.

Подібних і еще страшійших чисел можна богато більше навести з иньших міст, як робітничі родини замерзали в зимі по хатах, гинули з голоду і т.п.

Тепер придивім ся добре статистиці з р 1914.

Поділ богацтва.

Весь маєток Зл. Держав обчисляють меньше більше на \$140,000 мільонів. Всеї людности обчисляють на 100 мільонів.

Колиб богацтва краю були справедливо поділені то на кожного мешканця Зл. Держав припадало би по \$1,400, а на родину зложено з 10 осіб 14,000.

При такім поділі можна вже сяк так вижити.

Капіталісти поділили богацтва краю

інакше. В круглих цифрах сей поділ виглядає так: 1 мільон капіталістів посідає 110 білїонів маєтку; 24 мільони середної класи посідає 24 білїони, а 15 мільонів робітників посідає \$6 білїонів майна.

На голову члена капіталістичної родини при-

падає пересічно \$110,000. На голову члена класу середньої \$1000, а на голову робітника всего 80 доларів. Послїдна цифра є за мала навіть на похорон добрій людині, а вижити з неї може хиба собака. Зате на кожду капіталістичну п'явку припадає аж 110 тисячів доларів.

В Зл. Державах Америки на кождих 4 мешканці припадає оден дармоїд; се такий пан, з округлою шиєю сфальдованою в семеро, з носом трикантовим, а черево його як в бідного бочка з капустою. Сї пани ухвалили собі закон, що джаган їм не вільно брати в руки, бо якби такий пан хотїв зігнутись і джаганом вдарити о камінь то замість каміня, він сам мігби тріснути.

Хто жиє в раю?

Н. Н. Kleina в своїй брошурці Standard Oil and the People пише: Половина маєтку Зл. Держав належить до сто родин, з поміж них найбогатшою є родина Ракефелерів.

Оден John D. Rockefeller, головний уділовець в Standard Oil, побирає що року около \$40 мільонів дивіденди від своїх уділів. До тепер вибрав він більше як двіста мільонів дол. Його уділи в тім підприємстві виносять 300,000,000 (триста мільонів). Таких уділів він має багато більше в иньших підприємствах: в залізничних, гірничих, фабричних і т. д. Ось такі то пани пють кров працюючого люду та жиють собі, як в раю, ще на сїм сьвітї.

Хто мучить ся в пеклі?

От возьмім промисл ткацький, який загнав робітничі діти мучити ся в пеклі. В промислі бавов-

нянім ткацьким працює 13.3% дітей, що не мають е-ще 16 років, а в стейті Алабама 30%. Не точно обчислене з 1912 р. виказує, що 50.000 молодіжи і дітей працюють в полудневих стейтах в промислі бавовнянім, що еше не мають 16 років житя.

На початку 1913 р. обчислено, що у тих стейтах працює 30.000 дітей понизше літ 14, а 20.000 дітей низше літ 12. Після обчислення Mc Kelway число дітей понизше літ 14 виносить не менше як 60,000.

Панна Jane Addams знайшла при роботі ткальшій пяти-літну дитину.

Ed. Gardner Murphy фотографував 6-7 літні діти, що працюють по 12-13 гд. денно. Після не повних обчислень то в Зл. Державах в промислі бавовнянім працює більше як 80.000 дітей.

Оттак капіталізм загнав найкращий цвіт дитячого житя у пекло таки на сім сьвітї, і вони вянуть та старіють ся перед часом.

Ще иньша статистика.

В ткацьким промислі в 1905 р. на 168,722 робітників працювало 56,682 женщин, а в 1909 р. на 168,722 робітників 75,869 женщин.

В році 1909 168,722 робітників випродуковало товару вартости 419 мільонів, так що на кожного робітника припадало по \$2,488 річно.

В році 1909 в промислі бавовнянім 168,722 робітникам виплачено 72 мільонів, себто на кожного робітника припало \$482 на рік, або \$8.23ц. тижнево. Значить, що фабрикант з кожного робітника мав чистого зиску \$2060 на рік.

Так то капіталісти кровю і потом робітника бу-

дують собі рай на землі а попи обіцяють йому рай по смерті на небі. Та якби на тих небесах дійсно був рай, то попи, злодії і пани вже давно-б були перенесли ся тудя з усім своїм крамом, бо се як раз місце для лїнвих неробів.

Дивіденди для робітників.

Не оден подумав би, що наколи Ракефелср побирає дивіденди від своїх мільонів, то і робітники повинні побирати дивіденди, бо-ж они найбільше мають до них право. Та робітничі дивіденди виглядають інакше. Не йдуть вони що року, як у капіталістів, а лиш раз на яких 7 до 10 років.

Що 7-10 років капіталістичний світ навіщує економічна криза. В часі такої кризи сотки тисячі робітників тратять роботу і гуртують ся в рядах голоду і нужди та слугають по улїцях міст втішаючи ся дивідендами, які дістали з рук капіталізму.

Статистика зібрана урядом Зл. Держав показує, що в році 1890 було безробітних 3,600,000 або 15% в 1900р. 6,500,000 або 26%, в 1909 р. 10,000,000 або 30%.

Статистика промислової комісії в Нью Йорку показує, що найбільше робітників без роботи є фабричних, бо на 100 з них припадає 40 безробітних. Ми певні, що число безробітних перевизшає і 50 процент. Найлучшим доказом сего є теперішнє положенє робітників в Америці.

Страшні переживаємо часи! І не знати коли скінчигь ся отся велика криза.

В робітничих і фармерських хатах вже голод стоїть на порозі, а біда поклала свою голову на

подушку.

Рай і пекло в Америці!

Гори золота по одній стороні, а гора нужди і недолі по другій!

Тепер розберім, що таке ті міліони і біліони про котрі читали.

Тисяч тисячів робить оден міліон; тисяча міліонів робить міліярд; тисяч міліярдів робить оден біліон.

Міліярд пише ся так: 1.000,000,000. Як величезна ся сума, можна зрозуміти із слідуєчих примірів. Коли хто числить від одиого, то в мінуті начислить до сто, а на годину до 6.000. Щоби начислити оден міліярд, мусліви деиь і ніч числити через 24 літ і 8 місяців. Щоби перевезти міліярд в золоті залізицею, треба 64 вагонів. Для перевезеня міліярду в сріблі потрібио 1000 вагонів. Дротом, зробленим з міліярда золота можна обвести землю довкола. До переиесеня міліярда золотої монети потреба 6.000 людей, коли кождий з них возьме по 25 фунтів. До перенесеня міліярда срібла в моие-ті потреба 500 тисяч людей. А е люди, що мають по 8 до 10 міліярдів маєтку, сотвореного кровю і потом працюєчих мас!

Петербург побудованиий на костях українсько-го невілїиика!

Американський капіталізм цвите на кістках європейських іммігрантів!

Робітнику і Робітнице!

Коли ти хочеш визволити ся з капіталістично-го ярма і обтерти сльози дітям і старцям, то ставай

чим скорше в ряди партії соціалдемократичної під її червоний прапор! Лікар гоїть рани, соціалізм гоїть неволю віків. Він сильний! Він побідить! Він розторочить капіталістичний лад, а по нім настане рай на землі для всіх, і не буде рабів, не буде панів, а всі стануть вольними і рівними дітьми справедливости!

ВІЙНА.

Ще не затихли армати балканської війни, ще чорне гайвороня кракаючи дзьобаючи людські тіла на поли балканської битви, а тут запалилась ціла Європа новою війною, далеко страшнішою і лютішою від попередньої.

Двадцять мільонів найкрасшого цвіту людства мордують себе задля коронованих бовванів та горстки кровопійців капіталістів за нові заморські ринки.

Мордують ся взаємно робітники і селяни українські, російські, англійські, турецькі, німецькі, французькі, сербські і бельгійські, хотяй між собою жадних спорів не мали.

Цілий военний „луп“ не варт не то кроплі крові, але навіть кроплі поту робітничого.

Робітники повинні вважати злочином стріляти до себе за для зиску капіталістів і коронованих голів!

Європейські мілітарні скажені пси викликали війну і нищать ціле культурне відроджене працюючої кляси.

Найкращий цвіт нашої нації вже скошений.

Австрійські Габсбурги і російські Романови багнетами і арматними кулями убивають національне відроджене українського народу!

Такі то овочі приносить народови війна.

Дамян Бориско.

ЩО КОШТУЄ ВІЙНА?

Старий лад суспільний славить ся

страшенною марнотравністю. Держави безсоромно тратять людський гріш, людську працю на річи пусті, непожиточні і шкідливі. Та відай на пічо не марнуєть ся більше, як на сесю чортівську інституцію, якою є мілітаризм з його забавочкою, військовою. На мілітаризм видають держави много більше, чим на школи і просвіту.

От гляньмо:

	На просвіту.	На мілітаризм.
Англія . . .	\$1,00	\$4.25
Франція . . .	1.00	4.80
Німеччина . . .	1.00	2.57
Австрія . . .	1.00	4.50
Злучені Держави . . .	1.00	1.25
Греція . . .	1.00	5.00
Швеція . . .	1.00	2.25
Італія . . .	1.00	9.00
Бельгія . . .	1.00	2.00
Росія . . .	1.00	12.00

Овочем мілітаризму є війна і вона нищить усякого добра більше, чим всі інші лиха на сьвіті взяті разом. Війна марнує не лиш плоди людської праці, але також відбирає в людини її найцінніше добро — молодість і житє.

Що до матеріяльних страт, то в теперішній війні обчисляють кошта її веденя на 50 мільонів дол. денно, не враховуючи в се шкоди, яку чинить війна руйнуючи всьо, а не будуючи нічого. Що вона справді коштує, про се знати-мем аж по її скінченю. Буде се не мала сума і не кождий робітник потрафить сказати словами числа на її означенє.

Цікавні можуть заізнати ся з тими великими рахунками читаючи пошану табличку, що коштувала війна у минувнім століттю.

Війна	Тривала днів	Стратило житс	Коштувала доларів
Англійсько-французька 1793-1815 р.	8,168	1,900,000	6,250,000,000
Кримська 1854-1856 р.	731	485,000	1,525,000,000
Зл. Держав, домова війна 1861-65	2,456	656,000	3,700,000,000
Французько-німецька 1870-71	405	290,000	1,580,000,000
Російсько-турецька 1877-78	334	180,000	950,000,000
Злучені Держави і Іспанія 1898	101	2,910	165,000,000
Бурська 1899-1902	962	90,898	1,000,100,000
Російсько-японська 1904-1905	576	555,900	2,250,000,000
Балканська	302	145,500	200,000,000
Теперішня європейська	?	?	?

Цілпі той безглузний інтерес не мав-би місця на світі, як-би суспільний лад і економічне життя людства стояло не на засадах звірячого еґотелюбства і сліпої сили, але на засадах справедливости і моральних почувань — на засадах соціалізму. За соціалізму мільони трачені тепер на скорочування людського життя, уживати-муть ся на його продовження, окрашеня і розвеселеня.

Дамян Бориско.

Соціалізм а війна.

Сеї правди мабуть ніхто, навіть сам папа, не заперечить, що соціалізм є річею людською, а війна річею звірячою. Правда, війну ведуть люде, але користь з ньої і потіху мають тільки звірі; вовки, собаки, макалі; також хижі птахи: супи, орли, ворони, попи і розбишаки. З них веїх орли і попи на війні мають перше місце. Орли деруть людське тіло, а попи людські душі.

Орли є також ознакою патріотизму. Орлячий патріотизм є головною причиною війни. Всякий знає, що орел не боїть ся

нікого. А два орли, приміром німецький і австрійський, се вже така страшена сила (після пташиної льогіки), що проти ньої не встоїть ні земля, ні небо.

І горе Сербам, горе Бельгійцям, коли вони не схочуть пожитувати ся чоловіколюбцям з під орлячих прапорів,

Що до прапорів. правдивих є лише два на світі: червоний прапор Соціалізму і чорн. й прапор Капіталізму. Тому і ворожих таборів так само є два: табор пролетаріату і табор капіталістів. В тім останнім ведеть ся тепер війна, а пролетарі повинні інтересувати ся нею тому, бо вони є головним орудєм у тій капіталістичній забаві.

Отту власне треба пролетареви вдарити ся по лобі. Капіталісти знають дуже добре, чого вони воюють ся; знають, що побідникови дістануть ся богацтва землі, дешевший робітник, більший ринок збутя товарів — наситить ся свиняча пажерливість. Але чого пролетар проливає свою кров за капіталістів і їх вітчину, чого сей пролетар сподіваєть ся у сім чортівським інтересі — се велика загадка. Дурний, скажете — але в річах, де розходить ся о жи-

те, дурнота не оправдує і не пояснює нічого.

Інша річ, як чоловік бореться о щось для себе, хай вже буде о щось злого, але все-таки буде у тім щось людського і розумного. Ну, а як ми ідемо на війну в тім цілі, щоби ми і другі люде не голодували, не мерзли, не сиділи в умові і моральній темряві, та мали нагідність вихіснувати в повні свої природні права — се знову інша війна, се така війна, що її голосить соціалізм і каже, що кров пролита у ній є сьвятою, а смерть понесена у ній є мученичою. Така війна, у найширшій її розумію, називає ся Соціяльна Революція.

А з війною капіталістів соціалізм не має нічо спільного. Він є самотнім правдивим і могутнім ворогом мілітаризму (мілітаризмом називаємо погану навичку держави видавати на касарні п'ять або десять разів більше, чим на школи). Добрим образом уособлення мілітаризму є кайзер у військовій мундурі. Гордий, надутий, з насморченим в гору вусом — без патика і не приступай до нього, такий пан! От такий то мілітаризм, наче той дурний бугай, готов бороти ся з цілим сьвітом, а ще до

того вигукус, що Бог йому союзником. Де тобі, де! Має Бог грізоти досить з хитрими попами, а то ще-б заходив собі з таким кобилячим хвостом!

Та з Богом, чи без Бога — царі і пани таки воюють, бють ся о се, хто з них має панувати над людьми. Ідся панованя є матерю їхньої війни.

Соціалізм веде борбу маючи на думці знесенє панованя одного чоловіка над другим і викоріненє самої ідеї панованя з людських душ. А се не легка робота викорінити з людської голови ідею, яка у ній загнуздила ся ще за Адама і Єви. Коли чоловік вийшов зі сьвіта звіврячого і став пізнавати себе і окружаючу його природу, то понятє панованя було його першою ідеєю. Він зрозумів, що при житю втримає його перемога над звіврями і людьми, що, пануючи, заживе гарно без нужди і боязни. Так з самого початку люди стреміли до панованя і бороли ся о се і сильнійший панував над слабшим. В сей спосіб повстали між людьми проводирі, князі, царі, королі і капіталісти.

Соціалізм каже, що людям усяка титулована і працею робітника годована

старшина і власть зовсім не потрібна і дуже шкідлива. Він заступає ідеал пановання ідеалом волі; се не є така воля, як приміром заяця в канусті, або воробця в столі, але воля на засадах справедливості і рівності з уязглядненем природного і горожанського права кожної одиниці в суспільстві.

Ідея волі є так само старою, як ідея пановання. Її місцем уродження є небо (всі добрі ідеї походять з неба). Стало ся се зараз по заснованю царства Небесного. Безбожний агітатор Люцифер **освѣдомив клясово** деяких ангелів і виповів війну Егові. Се була перша соціяльна рволюція і перша борба соціялізму з царатом. Люцифер програв і пішов зі своїми товаришами на заслани до Пекла. Але думка зроджена в жидівській біблійній причті не згинула. Нема Люцифера на небі, але на землі число свѣтлоносців-соціялістів сягає в міліони. Війна зачата на небі в уяві молодого людства тягнула ся без перерви аж до сьогодні, а завтрішній день **розкує Прометея** і виведе з пекла Люцифера.

Сучасна війна царів є
мабуть посьлідною війною між вами. Слі-

дуюча війна буде між соціалізмом і капіталізмом, між ідеєю панованя та ідеєю волі.

Чого хочемо?

Хочемо справедливости, а знесеня безправства.

Хочемо свободи, а осуджуємо неволю.

Хочемо добробуту для кожного, хочемо осунути нужду.

Хочемо осьвідомлення і осьвіти для всіх, боремо ся з назадництвом і темнотою.

Хочемо, щоби кожний працював і щоби за свою працю дістав те, що вона варта; боремо ся з неробами і визискувачами, що жиють з праці иньших.

Хочемо рівних прав для всіх!

Хто терпить кривду, кого визискують і гноблять — нехай вступає в наші ряди під червоний прапор революційного соціалізму! Будемо працювати для добра цілої людськості, підемо проти визиску, несправедливости і кривди. Наша боротьба — се сьвята боротьба за найкрасшу ідею, за визволенє всіх працюючих і гноблених мас українського народу!

Нова мораль.

Соціалізм приготував не тільки добробут для всіх людей, але є рівночасно також глибокою моральною наукою, куди глибшою, чим котра небудь релігія, або філософія, проголошуючи любов, братерство і справедливість у найкращій формі.

Наша нова мораль каже:

Блаженні ті, котрі працюють, бо вони втворюють усі багатства і добробут і прикрашають все новими дорогоцінностями корону постану.

Кожда людина, що працює, заслуговує тим самим на почесне місце.

Наша нова мораль каже:

Всі люди — наші брати, хоч вони говорять ріжними мовами; їхні втіхи і смутки є рівночасно також і нашими втіхами і смутками. Кожда людина є горожаном цілого світу.

Не вбивай! Не вбивай нікого, бо кожний удар меча, чи вистріл стрільби спричинює стогін одної матері, сльози одної жінки. Не вбивай! Шануй працю, котра заховує і творить життя; наш ідеал, се творити мира і ми бажаємо перекувати сталь мечів на плуги.

Наша мораль каже:

Забудьте ненависть і визволіть ся з жадоби! Земля велика, а сонце є даром для всіх людей. Вона вистане, щоби вижити всіх чесно працюючих людей. Будьте вірні ідеї любови — соціалізмowi і посвятіть своє житє на його здійсненє.

(З чеської мови подав до „Праці“ М. Баран.)

Дамян Бориско.

Женщина за соціалізму.

Нині загал жіноцтва, а особливо нашого славянського, якось не дуже інтересуєть ся соціалізмом. Основною причиною сего є факт, що обсяг жіночого думаня і розумованя мало коли виходить поза межі буденного і найблизшого життєвого круга, а жєнщині робітничої класи всяка політика є незрозумілою і нецікавою. Та як-би вона знала як то дуже поліпшить ся її доля за соціалізму, то вона не була-б такою байдужною.

Сьогодні жінка пролетаря є робітницею і лиш яко таку знає її капіталізм: Вона разєм з мущинами продає свою силу

до праці і муєть причиняти ся до удержаня родини; а що вона є також і матерю, про се ніхто не журить ся, се її приватна справа.

За соціалізму справа материнства буде публичною справою і родженє та вихованє дїтїи буде головною задачію жєнщини в соціалістичнім суєспільстві. Се-ж прецінь її цїль в житю. А щоби мати дїтїи, то не буде продавати себе в замужє без любови і доброї волї, як се дїєть ся тепер, але батьком своїх дїтїи вибере чоловіка після своєї вподоби і розумїня. Не буде дбати, чи він бідний, чи богатий, бо, забезпечена державою матерїяльно, не буде журити ся, хто даєть хлїба її дитині. Щєзне також проституція, бо ні одна розумна жінка, маючи добру пагїдність бути матерю, не пуєть ся на ганьбу.

А жєнщини, що у них не буде обовязків материнських, стануть пожиточними членами громади працюючи у таких занятях, які є відповідні жіночїи вдачі і склонности. Наємна неволя та вимушене подружє, се подвійне ярмо, у якому тепер карають ся матерї людського роду, за соціалізму належати-муть до темної мпнувщини.

Вернер Петер Лярсен.

Чорт і піп.

Піп стояв на проповідниці.

Був він червоний і здоровий, а кучерява борода оточувала злегка его грубе підбородок.

Він проповідував:

„Горе скунареви! Він збирає скарби і золото і наповняє пивниці і стодоли! Горе тому, що не віддає церкві, що єї належить ся! Хто дає церкві, той дає Богови. а в посланію св. Луки є написано: Продайте, що маєте і роздайте на милостині. Приготуйте собі скарб, який не пропаде, скарб в небі бо не дістануть ся до него ні злодії, ні міль.

Нарід слухав набожно. Піп говорив далше:

„Горе тим, що парікають! Їх чекає проклятьє. Не затискайте кулаків, не підносіть голови і не виступайте проти начальства і проти тих, що є нашими панамі, постановленими самим Богом! Хто тут на землі живе в покорі і нищєті, той буде оглядати царство небесне — а сей, що нарікає, попаде в пекло — в пазурі чорта!“

Нарід дряв.

А чорт що переходив по при церкву почувши своє імя, приложив руку до вуха і став надслухувати. Та й ледво слуга божий вийшов із церкви, сейчас его схопив.

„Слухай”, каже до него, „ти вже через міру набрехав їм. До чого ти брехня про некло? То некло, що на землі, отсе найгірше. Ходи покажу його тобі.”

Вхопив попа за чуб і полетів з ним.

Летіли понад вежі, домн і фабрики, відтак злетіли на землю і спустили ся в одну копальню. Там було вогко і темно, а смердячий воздух аж тамував віддих.

„Що тут так смердить?”

„Трупи..” простогнав піп.

Чорт притакнув.

„Ту, друже, є некло. Триста трупів! Їх жите була нужда, їх смерть — мука. Одні з них подушили ся, другі зістали забиті, розторощені, пнші погibli з голоду... Яким способом приходить до сего?”

„Я не знаю”.

„Брешеш”, сказав чорт. Ти брешеш по не! Я знаю се. Грають ся людским житєм, не роблять нічо, щоби їх устеречи перед смертю. Всі тут помордовані”.

Піп поблід.

„А щож ділаєш ти, слуго божий, щоби злагодити людську нужду”.

Жадної відповіді.

„Нічо!... Ти держиш з богами, з могутими. Горе тим що нарікають, проповідуєш ти — га, га, га!”

Чорт взяв пона за чуб і полетів даліше.

✽

Зійшли по вілках сходах в долину і станули в пивниці. Там було так само вогко і темно, як в кональні. Аж по хвилі змогло око розпізнати окруження.

На климці від дверей висіла нежива жінка, на стіні — троє дітей, кожде на міцнім гаку.

„Се мама“, представив чорт.

Там єї троє дітей: Василь, Теодор і Марія. Два, чотири і девять літні. Хочеш приступити близше?

Сполошив кілька щурів, що обнюхували жінку.

„Не бажаєш?”

„Ні, сказав піп, „дякую“. Ноги під ним вгинали ся.

„Чому они се вчинили? Без церковних церемоній, без християнського похорону?”

Чорт реготав ся.

„З голоду“ сказав. Се лучас ся що дини. Цевно читали в часоньсях.

„Отсе с некло“.

Шп мовчав.

„Що-ж ділаеш ти, слуго божий, щоб залагодити сю нужду?“

„Се не діє ся в моїй громаді“.

„Га, га, га!“

Чорт реготав ся.

Хопив нопа за чуб і полетів дальше.

*

Показував ему ще иньші міся, вязниці, публичні доми, фабрики — визнек, нужду і кров.

„Отсе е некло!“

Відтак спустив ся на землю і пустив нопа.

Слідуючої неділі ішов чорт знов по при церкву і почув свос імя. Приложив руку до вуха і наделухував. Шп стояв на проповідниці. Він проповідував:

„Горе скупаревн, котрій не дає церкві, що єї належить ся! Горе тому, що нарикас, котрій не гне ся перед настоятелями і ти-ми, що с його панамн! Горе, Горе...“

Чорт остовпів. Сего він ніколи не сподівав ся. Послухав проповідн і пішов даль-

ше зітхаючи. „Непоправний...” промовив.
При найближнім потоці обмив собі добре
руки і вуха.

— ◆ ◆ ◆ —
Яків Микуляк.

Наслідник Христа.

Сидить собі в Ватикані
І церквою кермує...
Живе гарно, солоденько,
Усе розкошус!...
Злотокований престол
В пречудній палаті,
Шовки в нього під ногами,
І сам в шовковій шаті.
І панує над людьми
В єв'ятій реверенді...
А покоїв!... Не счислиш!
Щось, як в лябіринті!
Канці в нього дорогі
Шафірами сяють!...
.....
Під мурами Ватикану
Жебраки вмирають!...

Олекса Почтар .

Вечір в Станіславові. Присьвята М.Січинському на волі.

Вже сховалось ясне сонце за високу гору.
Кождий з праці повертає до свого табору.
Тут багаті у кунтушах суди і бароии,
А там купці поспішають мов на перегони.

Сьвященники і духовні у ріжнім пристрою,
Езуїти. Капуцини з лисов головою.
А всі горді та веселі, червоні і ситі,
Лиш поглянеш то вгадаеш се непрацьовиті.

Оии вічио лиш думають, щоб не працювати,
А лиш чужов працев жити з другях користати.
Але підеш троха дальше, то ще щось побачиш,
Така зміна в одній хвили, мало не заплачеш.

Замість палат із вежами, що золотом сяють,
Вже лиш хатинки иизенькі, щей вікон не мають.
Тут мешкають ті люди, що тих всіх годують,
Що ми бачили їх перше, тих, що спацерують.

Так ми добре вже пізнали, що се за столиця,
Як тут нарід проживає та і чим чваинить ся.
Чи для того столицею його називають,
Що тут може які сильні князі проживають?

Ой ні! Любий товаришу, тут князів не має.
Були колись якісь польські тай ті повмирили.
А що були вни хоробрі і здобули слави,
То в їх память отсе місто їх імям прозвали.

А щоб та їхня слава не стерлась до віку,
То за містом збудовано твердиню велику.
І названо сю твердиню іменем „Діброва”
Й зведено сю твердиню щею муром довкола.

А щоб горожани знали добре силу власти,
То за найменьшу провину можна тут попасти.
І тепер там у тій хвилі терпить люду много,
А найбільше робітництва, панів ні одного.

Тамка також проживає Мирослав Січинський,
Що вбив ката, котрий гнобив нарід український,
А як би ти хотів бачити сю столицю ганьби
То я радо і охочо тобі показав би.

По дорозі оповім ти про сего героя,
Защо його днесь постигла так нещасна доля.
Ще лиш осьма на ратуши, а вечір красивий,
Пів години і побачим, лиш будь терпилувий.

Кілька літ минає тому, як в столиці Львові,
Сидів ляцький шовініста на своїм престолі.
„Потоцький” він називав ся, і „круль галіції”,
Як згадаю то аж мороз йде помоім тілі.

Той то крулік шовініста так сильно завзяв ся,
Що весь нарід український знищити старав ся.
Де лиш віча або збори Українці мали,
Там і жандармські багнети живу участь брали.

А як скоро і жандармів де забраквало,
То там зараз ще і військо в обороні стало.
А олово прошивало робітничі груди.
А панок сей лиш сьміяв ся, що кров лялась всюди.

І настало Українцям таке тяжке горе,
Щой землі цуралась рідной, втікали за море.

Пан Потоцький лиш дивив ся і в кулак сьміяв ся,
Щоб так легко йому вдалось він не сподівав ся.

Але легкий початок тяжкий кінець має.
Всякий нарід жити хоче, він про се не дбає.
Він думас, що „Буг“ ствожил тилько наруд польскі”,
а намісником має бути лише пан Потоцький!

Тай бідняга не вважає, що й сей нарід може,
Як не тепер, то хоть колись — відіститись тоже.
Він лиш думав, що у нього є зелізна сила,
Яка небудь перешкода йому неможлива.

Так минали рік за роком, Потоцький гуляє,
А тим часом український нарід просьвіщаєсь.
Просьвіщаєсь — і лиш тихо собі все міркує,
Хто старий, уже негоден — молодим диктує.

А молоді вже знаєте, які то хлопята,
Хоть у нужді виховані але кров завзята.
Не пощадить ані волі ні житя в розцьвіті.
Щоб лиш другим вибороти долі на сім сьвіті.

От такий то і той Герой, що онтам тиняє
На „Діброві” — а Січинський він ся називає.
Він то власне бачив добре гнет бідного люду,
І не щадив доложити і власного труду.

Навіть думав посвятити своє жите миле,
Щоб лиш його народови очи ся втворили.
Так думав він в день і в ночи щоб то з тим зробити,
Чи йти силою здобути, чи перше просити.

Попросити того графа? Може ще знайде ся
В його серци скаменілим совість й обізве ся.
Але де там! Були такі, що уже й просили,
Та нічого не помогло, ще го образили.

Так Січинський постановив вбити того ката,
Щоб згинула раз на завше рука та проклята,
Що так тяжко налягла на робучі маси
І гнете той бідний нарід по нинішні часи.

Як Січинський постановив так закінчив діло,
Подав просьбу о посаду і ступає сьміло,
Щоб ще устно попросити якої посади,
А Потоцький припускає не бачучи зради.

Як лиш тільки наш Січинський за поріг вступає,
Так в тій хвилі із паперу бравнінг добуває.
І летять одна за другою кулі бравнінгові,
З ними слабне рука сильна і паде поволи.

І упала рука сильна великого пана,
Січинському утворилась залізна брама.
І вложили тяжкі диби на молоді руки,
Засудили Січинському шибеничні муки.

І Січинський тую кару лагідно приймає,
А трибунал мов той Пилат руки умиває.
І віддає Січинського цїсареві в руки,
Як сей хоче, може знести його тяжкі муки.

Але цїсар взяв перо і почав думати,
Сей Українець, гайдамака — не мож дарувати!
А щоби був вояк ситий і коза цїлїська,
То покажу, щой у мене є рука вітцївська.

Я шибинецю скасую, за те дам „Дїброви”
Лїт зо дваццять, а він тамка загине поволи,
Як задумав так і зробив за одним почерком.
Шпуривав перо, а сам пішов до садочку смерком.

Тут побачив гарну птїчку, що на корчик сіла
І веселу вечірню пісню гомонїла.

Він став раптом і вдивляв ся в ту пtiчку поволи,
І думає, як то кождий тiшить ся на воли.

А забув сердега Йосиф, що перед годиниов
Таку саму пtiшку він на погибель кинув.
І от бачиш, та „Дiброва“, що тут тепер стоить,
А в нiй герой молоденький свое житє коить.

І як сильнi, як могутнi тi замки „Дiброви“,
Як прийде час то уляжуть всi народнiй воли.
Як лиш нарiд пробудить ся і „двигне ся разом,
Тодi й мури „дiбрiвськi“ полягають плазом.

Так собi два товаришi разом розмовляють
Аж тут нараз у „Дiбровi“ брами ся втвирають.
Ясний мiзлць, що по небi тодi посував ся,
Як збачив таке, диво захмару сховав ся.

А на брамi показалась ясна твар невинна.
Крок за кроком постунас, а нарештi зникла.
Се Сiчинський мов та пtiчка виходить на волю,
Той що страдав на „Дiбровi“ за селянську долю.

І бачите, товаришi, що то сила може,
Анi мури анi замки нiчо не допоможуть.
Як ви лиш возьметесь разом, зєднаєте духа,
Так i свої розкуете зелiзнiї пута.

Нiчо в сьвiтi не устоить перед сильним людом,
Бо що сам він збудував те i рознесе пудом.
От так, любi товаришi, я уже кiнчаю,
А нашому Сiчинському многих лiт бажаю.

З КАНАДИЙСЬКОЇ ГОСПОДАРКИ.

В цілі познайомлення читачів „Робітничої Читанки” з економічним станом Канади — видавництво „Новий Світ” дістало від секретаря канадійської соціал-демократичної партії потрібні числа і відомості. В них бачимо весь движимий достаток і довг Канади, її залюдненя та що загарбали капіталісти з праці робітника. Сі числа є за рік 1913.

В тім році довг Канади виносив 314 мільонів, 301 тисяч, 625 дол. Проценту закладено 12 мільонів, 605 тисяч, 882 дол.

З грошей вложений було проценту мільон, 430 тисяч 511 дол.

Цлових імпортів було на 456 мільонів, 86 тисяч, 187 дол.

Вальних імпортів було на 235 мільонів, 946 тисяч, 205 дол. Разом всіх імпортів було на 692 мільони, 32 тисяч, 392 дол.

Експортів було на 393 мільони, 232 тисяч, 57 дол.

Цла зібрано 115 мільонів, 63 тисяч, 688 дол. Інші податки 53 мільони, 626 тисяч, 215 дол. Разом 168 мільонів, 689 тисяч, 903 дол.

Людність в 1911 році виносила 7 мі-

ліони, 206 тисяч, 643 душ. Приріст за 10 літ — мільон, 835 тисяч.

Промислових продуктів було на 962 мільйони, 987 тисяч. Робітникам заплачено 284 мільйони, 28 тисяч. Зиску було на 319 мільйони, 878 тисяч. Інших доходів на 302 мільйони, 731 тисяч. Всього разом капіталісти згорнули 622 мільйони, 610 тисяч.

Розуміється, що в самій державній господарці не обходиться без злишніх видатків, хабарів, крадіжки і ошуканства; про це знати-мемо, як иньяна партія дістане правління у свої руки. Сам на себе злодій не скаже. Та одно вже вишло на верх. Зелізниця „Grand Trunk Pacific” мала конститувати 47 мільйонів, а видано на неї вже понад 160 мільйонів.

Така то капіталістична господарка в Канаді.

Пролетарят не має нічого до страчення, крім кайдан — а до здобуття цілий сьвіт!

„Гнів люду є найвисшим законом і нема від нього відкликания”. Се нехай запам'ятають собі всі гнобителі і визискувачі працюючого люду.

„РОБІТНИЧИЙ ПРАПОР“, орган Української Соціал-демократії на Україні. Виходить неперіодично в Софії, в Болгарії. Поодинокі число 5 ц.

До масового ширення!

Укр. С. Дем. на Україні випустила отсі брошури:

Ч. 1. Парвус: „На оброну демократії“ — ціна 8 ц.

Ч. 2. Іван Гилька: „Війна і завдання українського робітництва“ — 5 ц.

Ч. 3. Микола Ганкевич: „Соціалістичний Інтернаціонал і війна“ — 10 ц.

По „Робітничий Прапор“ і брошури пишть на тимчасову адресу:

Bulgarie, Sofia, Boite de poste No. 119.

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня в Вінніпег. Річна предплата вивозить \$2.00. Адреса: ROBOTCHYJ NAROD, Box 3-58, St. B., WINNIPEG, MAN., CANADA

„РОБІТНИК“, орган Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня в Клівеланд. Річна предплата в Зл. Державах 1 дол. 50 ц. на 6 місяців 75 ц. В Канаді і за границею, на рік 1 дол. 75 ц., на 6 місяців 90 ц. Адреса: ROBOTNIK, 2335 W. 11-th St. Corey's Bldg. Cleveland, Ohio, U. S. A.

„СВІДОМА СИЛА“, просвітно-науковий і посту. в журнал для працюючого шюду. Виходить раз на місяць в Торонто. Річна предплата в Канаді 75 ц. В Зл. Державах \$1.00. Адреса: SVI DOMA SYLA, 393 QUEEN ST. W., TORONTO, Ont., Canada.

„ГАЙДАМАКИ“, поступова часопись для українського народу. Виходить що тижня в Нью Йорку. Річна предплата \$1.00. Адреса: HAYDAMAKA, 278 E. 10 ST., NEW YORK, N. Y., U. S. A.

До масового ширення!

Бібліотека „Новий Світ” випустила
НОВІ ПЕРЕПИСНІ КАРТКИ

1. Новий Світ. Поодинокі по 3 ц.
 2. Чорта проти війни! 3 ц.
 3. Голод в робітничій хаті. 3 ц.
 4. Жан Жорес. 3 ц.
 5. Мені тринадцятий минав. Т. Шевченко. 3 ц.
 6. Дивлюся — в могилі усе козаки. Т. Ш. 3 ц.
- 100 карток коштує \$1. 35 ц. з поштовою пересилкою.

Письма і гроші шліть на адресу:
NOUVEAU SWIT, BOX 1051, MONTREAL QUE, CANADA

ЧИТАЙТЕ

„Народну Волю”

найбагатшу цікавим для робітників змістом українським часописом в Зл. Державах.

„НАРОДНА ВОЛЯ” виходить кожної сериди і суботи і коштує на рік:

В Канаді \$2. 50 ц. В Зл. Державах \$2.00.

Пишіть по оказові числа і посилайте предплату на адрес:

NARODNA WOLA,
524 OLIVE ST., SCRANTON, PA., U. S. A.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК

С. БЕРЛАДИНА

281 ELM ST., MONTREAL, QUE.

Приймає в переплет (до оправи) книжки всякого рода, як: бібліотичні, торговельні бюрові і т. п.

Принесіть або пришліть, хоть яка би стара книжка, оправаляе на нову по низькій ціні.

